

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen raportti 2022

Dnro 438/00.01.02.00.01/2023

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Ruokaviraston raportti
Hyväksytty 5.6.2023

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö
Hyväksyjä Sirpa Kiviruusu

Esittelijä Kitty Schulman
Lisätietoja Kitty Schulman

Sisällysluettelo

1	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA.....	4
1.1	Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset valvontaan.....	5
2	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN.....	5
3	3 TOIMIJOIDEN TOIMINTA JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	8
3.1	Todetut puutteet ja niiden yleisyys.....	8
4	AUDITOINNIT, ARVIO- JA OHJAUSKÄYNNIT JA MUU SAATU PALAUTE	11
5	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	11
5.1	Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen	11
5.2	Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen	11
5.3.	Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet.....	12
6	TOIMINNAN RESURSSIT	13
7	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	14

Eläinlääkinnällinen rajatarkastus kattaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625, jäljempänä valvonta-asetus, artiklan 47 a) ja b) kohdassa tarkoitettujen eläinten ja tuotteiden tuontivalvonnan. Tarkastukset suoritetaan Ruokaviraston ELSI-jaoston raja-eläinlääkärien toimesta Helsingin sataman, Helsingin lentoaseman ja Vaalimaan maantien rajatarkastusasemilla. Tarkoituksena on varmistaa unionin alueelle tuotavien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden turvallisuus eläinten ja ihmisten terveyden kannalta. ELSI-jaostolle kuuluu myös valvonta-asetuksen 47 artiklan a) ja b) kohdassa tarkoitettujen eläinten ja tuotteiden laittomaan maahantuontiin liittyvien tapausten selvittäminen. Tuonnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä vain tuontia EU:n ulkopuolisista maista.

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläinlääkinnällinen rajatarkastusjärjestelmä saavutti vaikuttavuustavoitteet, sillä Suomessa ei todettu eläintauteja tai zoonooseja, jotka olisivat levinneet Suomeen eläinperäisten tuontituotteiden tai eläinten mukana. EU:n ulkopuolelta tuotujen tuote-erien ei todettu aiheuttaneen erityisiä riskejä kuluttajille tai eläintautien leviämisen vaaraa. Niiden erien kohdalla, joissa riskejä todettiin tai joiden asiakirjat eivät vastanneet vaatimuksia, ryhdyttiin vaadittaviin toimenpiteisiin, kuten erän hylkäämiseen, ehdolliseen hyväksymiseen tai paikalliselle viranomaiselle ilmoittamiseen jatkotoimenpiteitä varten. Brexitistä ja uudesta yhdistelmätuotelainsäädännöstä johtuen, tällaisia eritä oli aikaisempia vuosia enemmän.

Brexitin liittyvä siirtymävaihe loppui 31.12.2020 ja Britannian irtaantuminen EU:sta näkyy nyt pysyvänä tarkastettavien erien määrien nousuna. Britannian tulevat erät aiheuttavat edelleen paljon neuvonta- ja ohjaustarvetta. Britannian osuus lähtömaana kaikista hylätyistä eristä oli suurin vuonna 2022. Uutta yhdistelmätuotteisiin liittyvää lainsäädäntöä ruvettiin noudattamaan 1.4.2021. Lainsäädäntöön on tullut muutoksia vuonna 2022, mikä on johtanut suureen neuvonta- ja ohjaustarpeeseen.

Rajaeläinlääkäreiden toiminta rajatarkastusasemilla oli systemaattista ja yhtenäistä. Resurssit kohdistettiin tarkastusten suorittamiseen lainsäädännön mukaisesti.

Ruokavirasto ohjaa Tullia koskien eläinperäisten elintarvikkeiden ja tuotteiden tuliais-tuontia sekä omien lemmikkien siirtoa kolmansista maista. Tullin ohjausta suoritettiin käytännön tasolla rajaeläinlääkäreiden toimesta sähköpostitse ja puhelimitse sekä keväällä Tullin rajoituspäivillä. Uuden lainsäädännön toimeenpanoon liittyen yhteistyö Tullin kanssa oli tiivistä läpi vuoden.

Säädösten vastaisesti Suomeen kolmansista maista tuotujen lemmikkieläinten määrää on vaikea arvioida. Laittomien lemmikkien osalta valvonta ei ole kaikilta osin vaikuttavaa. Seuraamukset ovat riittämättömiä ja käsittelyajat pitkiä. Tällä hetkellä hallintopäätöksen saanut henkilö voi pakoilemalla välttää seuraamukset. Vuonna 2022 käyttöön otettu seuraamusmaksu on kuitenkin hieman parantanut tilannetta. Keväällä 2018 perustetun viranomaisyhteistyöryhmän voimin on yhdessä kehitetty valvontatou-mia. Poliisilla, Tullilla ja verottajalla on huomattavasti tehokkaampia keinoja käytettävissä etenkin järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

1.1 Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset valvontaan

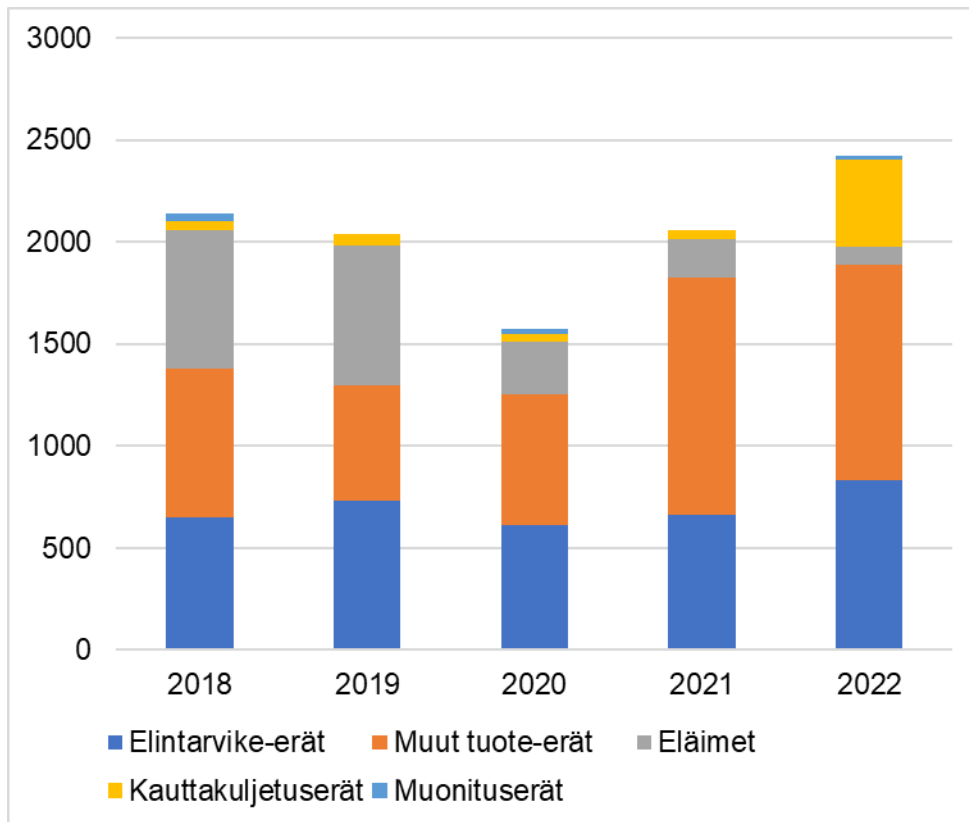
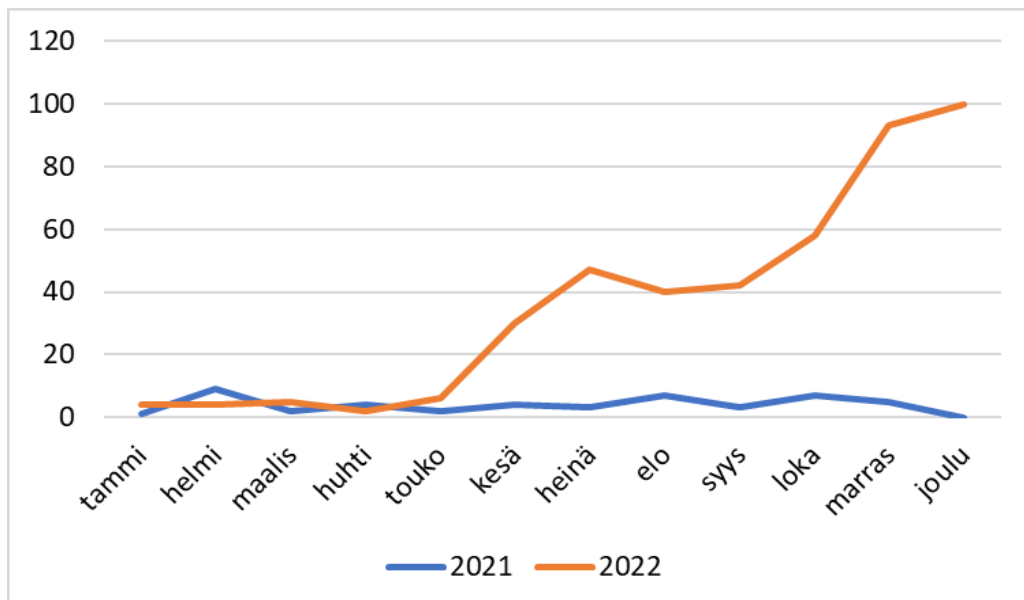
Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaa vastaan johti suureen pakolaistulvaan Euroopassa. Myös Suomeen saapui suuri määrä ukrainalaisia pakolaisia sekä Manner-Euroopan että Venäjän kautta. Muutaman päivän sisällä hyökkäyssodan alkamisesta Euroopan komissio pyysi jäsenmaita sallimaan Ukrainasta pakenevien henkilöiden saapumisen jäsenmaitiin lemmikkeineen, vaikka lemmikit eivät täyttäisi lainsäädännön maahantulovaatimuksia. Jotta pakomatka lemmikin kanssa ei pysähtyisi näiden vaatimusten vuoksi, otettiin niin kutsutun lemmikkiasetuksen (EU) 2013/575 artiklan 32 mahdollistamat force majeure lievennykset maahantulovaatimuksiin käyttöön kaikissa jäsenmaissa ilman etukäteislupa-anomusta.

Koska tämä oli ensimmäinen kerta sitten toisen maailmansodan, jolloin suuri määrä pakolaisia saapui Suomeen eläimineen, ei vastaanottojärjestelmä ollut tähän valmis. Ruokavirasto sai kuitenkin nopeasti luotua rutiinit eläinten vastaanottamiseksi ja jalkautettua ohjeita niin pakolaisille kuin viranomaisillekin. Lemmikit (koirat, kissat ja fretit) määrättiin kolmen kuukauden pituiseen kotieristykseen, jonka aikana ne eivät saaneet olla kontaktissa perheen ulkopuolisten ihmisten tai eläinten kanssa. Kolmen päivän sisällä saapumisesta lemmikit tuli viedä eläinlääkäriin puuttuvien maahantulovaatimusten korjaamiseksi. Koirille, kissoille ja freteille asetettiin tarvittaessa mikrosiru ja ne rokotettiin tarpeen mukaan raivotautia vastaan. Lisäksi suurimmalta osalta otettiin verinäyte raivotautivasta-aineiden määrittämiseksi, ja koirat lääkittiin *Echinococcus multilocularis* -loisen varalta. Tulli jakoi koirille ekinokokkilääkettä myös rajanylityksen yhteydessä. Maahanmuuttovirasto avasi lemmikkipaikkoja useaan vastaanottokeskukseen ja perusti jopa erityisen vastaanottokeskuksen Riihimäelle lemmikkiensä kanssa saapuneille pakolaisille.

Vuoden 2022 aikana ukrainalaisten pakolaisten mukana saapuneita koiria, kissoja ja frettejä tuli Ruokaviraston tietoon 1829. Maahan saapumisen yhteydessä otetut verinäytteet osoittivat, että 73 % koirista ja 58 % kissoista oli suojaava eli yli 0,5 IU/ml raivotautivasta-ainetaso jo saapuessaan Suomeen. Suurin osa eläimistä kuitenkin rokotettiin uudestaan Suomeen saapumisen jälkeen tai EU:n alueella juuri ennen saapumista Suomeen. Saapuneista koirista 78 % sai ekinokokkilääkityksen joko tullissa rajalla tai eläinlääkärissä saapumisen jälkeen. Tilastot eivät kerro kuinka suuri osuus koirista oli saanut lääkitymisen ennen saapumistaan Suomeen.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen tuotavien erien lukumäärään ei voi vaikuttaa etukäteen. Erien kokonaislukumäärä vaihtelee muun muassa suhdanteiden ja maailmantilanteen mukaan. Tarkastuksia tehtiin vuonna 2022 kaikilla kolmella rajatarkastusasemalla yhteensä 2 423 kpl, sisältäen myös kauttakuljetus- ja muonituserät (kuva 2.1). Kauttakuljetuserät jatkoivat matkaa Venäjälle ja muonituserät kansainväliseen laivaliikenteeseen. Kauttakuljetuserien määrässä nähtiin erittäin voimakas nousu Venäjän hyökättyä Ukrainaan ja kansainvälisen kaupan reagoidessa uuteen markkinatilanteeseen (kuva 2.2).

Kuva 2.1 Rajatarkastusasemilla tarkastetut erät 2018–2022**Kuva 2.2 Helsingin sataman rajatarkastusasemalla tarkastetut eläinperäiset kauttakuljetuserät 2021–2022**

Kaikki erät pystyttiin tarkastamaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tuote-eristä tarkastetaan 100 % (asiakirjat ja tunnistustarkastus), mutta vain osalle tehdään fyysi-

nen tarkastus. Kaikille eläville eläimille tehdään tunnistustarkastus, fyysinen tarkastus ja hyvinvointitarkastus asiakirjatarkastuksen lisäksi.

Näytteitä otettiin tuote-eristä erillisten rajatarkastusasemakohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti. Suunnitelmat laadittiin edellisen vuoden tuontitilastojen perusteella huomioiden tyypillisimmät ongelmat EU-tasolla kussakin kategoriassa. Edellisen vuoden määrien perusteella laadittu suunnitelma ei välttämättä toteudu, koska erien määrät vaihtelevat vuodesta toiseen kaikissa tuoteryhmissä.

Komission tehostettu menettely Brasiliasta tuotavia tuotteita kohtaan jatkuu. Nämä erät käsiteltiin siksi erikseen kansallisen valvontasuunnitelman ulkopuolella.

Hevosenlihasta, riistanlihasta ja lampaanlihasta otettiin näytteitä näytteenottosuunnitelmien mukaisesti. Suunnitelmien toteutumisaste oli näiden osalta 70 %. Kalastustuotteiden osalta näytteitä otettiin tonnikalasta, katkaravuista, mädistä ja viljellystä kalasta, joiden osalta näytteenottosuunnitelmat toteutuivat 70 %. Eläinten rehuista näytteenottosuunnitelmien mukaisesti otettiin näytteitä Salmonella- ja enterobakteeritutkimuksiin. Toteuma oli 100 %. Hunajan, suolien sekä siipikarjanlihan ja -lihavalmisteiden näytteenotto oli jaettu rajatarkastusasemien kesken, koska erää tulee hyvin vähän. On mahdollista, että kolmelle rajatarkastusasemalle tulee vuodessa vain yhteensä yksi erä. Vuonna 2022 hunajaa tuotiin yksi erä, josta otettiin näytteenottosuunnitelman mukainen näyte. Näytettä ei otettu vuonna 2021, koska yhtään erää hunajaa ei tuotu. Hunajan ja suolien viranomaisnäytteiden otto on jaettu kolmen vuoden ajalle.

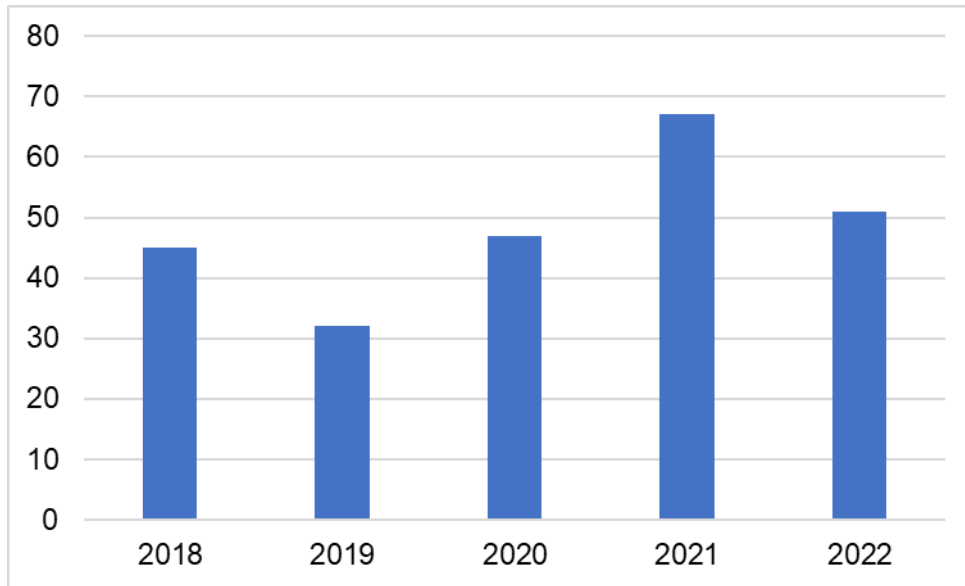
Vaalimaalla isoissa laatikoissa tulevien pakastettujen lihaerien jakaminen laboratorionäytteisiin ilman avustavaa henkilökuntaa on käytännössä mahdotonta, eikä näytteenottosuunnitelma täten toteutunut.

Kaikkien näytteiden osalta tulos oli hyväksyttävä, eikä suunnitellusta näytteenotosta johtuen hylkääksiin jouduttu.

Elävistä eläimistä otettiin näytteitä raivotautivasta-aineiden varalta. Kaikkiaan näytteitä otettiin 12 Venäjältä saapuneelta koiralta, joista yhdellä todettiin niin alhainen vastaainetaso ($\leq 0,5$ IU/ml), ettei se suojaa raivotauti-infektiota vastaan. Tulos on parempi kuin aikaisempina vuosina mutta pienestä otoksesta johtuen pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei voida vetää.

Tuontilupia myönnettiin kaikkiaan 51 (kuva 2.3), joista 9 eläville eläimille. Elävien eläinten tuontiin myönnettyistä tuontiluvista 5 kpl myönnettiin koirille ja kissoille, jotka olisivat normaalioloissa matkustaneet omistajansa kanssa Suomeen, mutta joiden Suomeen pääsy lykkääntyi koronapandemian takia, eikä olisi ollut mahdollinen ilman force majeure tuontilupaa. 1 tuontilupa myönnettiin Puolustusvoimille sotakoirien kuljettamista varten, 2 myönnettiin eläintarhaeläimille ja 1 selkärangattomille koe-eläimille. Loput 42 tuontilupaa myönnettiin muun muassa tutkimustarkoituksiin ja kaupallisiksi näytteiksi tuotaville sivutuotteille. Ukrainalaisten pakolaisten mukana tulevien lemmikkien osalta ei vaadittu erillistä lupa-anomusta (katso kohta 1.1).

Tuontiluvissa määritetään maahantuonnin ehdot silloin, kun ehtoja ei ole määritetty EU:n tai kansallisessa lainsäädännössä tai lainsäädäntö vaatii tuontiluvan myöntämistä. Tuontiluvan ehdot ovat varsin tiukat ja tarkat ja tuontilupa myönnetään esimerkiksi ainoastaan tiettyyn määränpähän, jonne tuotteen päätyminen on seurattava. Sivutuotteiden osalta kunnaneläinlääkärit ovat suorittaneet valvontaa niissä paikoissa, joihin Ruokavirasto on myöntänyt tuontilupia. Tuontiluvat ovat pääsääntöisesti voimassa kaksi vuotta.

Kuva 2.3 Vuosina 2018–2022 myönnetyt tuontiluvat.

3 3 TOIMIJOIDEN TOIMINTA JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Elintarvikkeet ja tuotteet

Puutteita esiintyi pääasiassa tuotteissa, joita tuotiin ensimmäisiä kertoja. Näitä olivat muun muassa yhdistelmätuotteet, joihin liittyi uusi ja usein muuttuva todistusmalli, ns. yksityinen varmenne. Yksityisen varmenteen täyttää maahantuojia. Koska kyseessä on täysin uusi todistusmalli, se on osoittautunut hankalaksi täyttää ja rajatarkastuksen resursseja kului edellisen vuoden mukaisesti paljon näiden todistuksen täyttöpastukseen.

Pääosin tuojat ovat kuitenkin vakiintuneita kaupallisia tuojia ja noudattavat sovittuja toimintatapoja. Ongelmat pyritään estämään tiedotuksella, neuvonnalla ja pyytämällä terveystodistus ja eräkohtaiset tuontiasiakirjat nähtäväksi ennen tuontia. Säännösten vastaisuuksien syynä on usein lähettäjämäan viranomaisten tai kuljetuksesta vastaavan tahon huolimattomuus tai tietämättömyys säännöksistä. Korjaavat toimenpiteet tulevat maahantuojan hoidettavaksi. Hylkäämisen seuraukset tulevat aina tuojan maksettavaksi.

Mikäli puute on korjattavissa, voidaan erä pidättää rajatarkastusasemalle tai sataman konttikentälle toimenpiteitä odottamaan (esim. virheet terveystodistuksessa). Mikäli korjattavia toimenpiteitä ei pystytä suorittamaan tai esiintyy vakavampia puutteita, erä hylätään. Yleisimmät korjattavissa olevat virheet olivat puutteet pakkausmerkinnöissä. Rajatarkastusasemilla annettujen kirjallisten huomautusten sekä hylkäysten määrät ja niiden syyt käyvät ilmi taulukoista 5.2.1 ja 5.2.2.

Komission suojapäätökset rajoittavat voimakkaasti tuontia riskimaista muiden rajoitusten lisäksi. Rajatarkastus pidättää erän näytteenoton tulosten valmistumiseen asti, mikäli laitoksesta on olemassa RASFF-ilmoitus (Rapid Alert System for Food and Feed) ja/tai Komission asettama tehostettu valvonta. Vuosaaren rajatarkastusase-

malla ei ole pihaa, johon kontteja voitaisiin pidättää, vaan ne ohjataan takaisin sataman konttikentälle Tullin valvonnassa odottamaan asian selvittelyä.

Brasiliasta tuotaville eläinperäisille elintarvike-erille Komissio asetti vuonna 2017 fyysisten tarkastusten frekvenssiksi 100 % sekä laboratoriotutkimusfrekvenssiksi 20 %. Vuonna 2022 Helsingin sataman rajatarkastusasemalla kaikille Brasiliasta tuoduille erille tehtiin organoleptinen (fyysinen) tutkimus ja seitsemästä (n. 20 %) Brasiliasta tuodusta naudanlihaerästä otettiin näytteitä mikrobiologista tutkimusta varten. Näistä pidettiin erillistä kirjaa näytteenottosuunnitelman ulkopuolella. Kaikki tulokset olivat sallittujen raja-arvojen puitteissa.

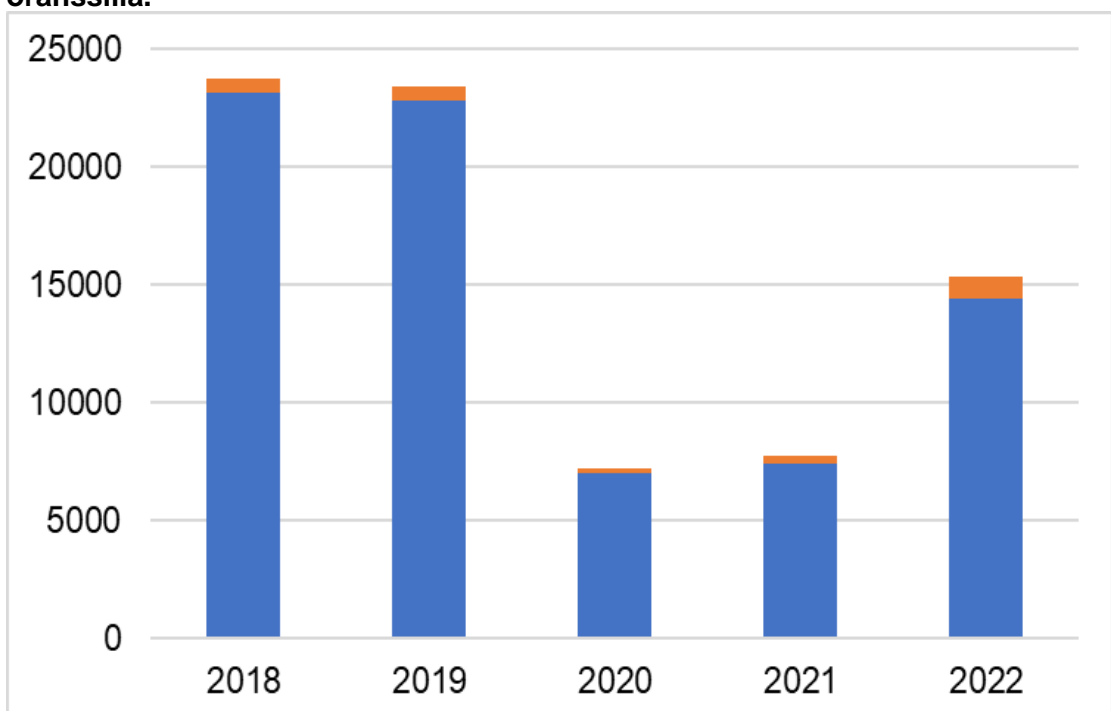
Eläimet

Rajatarkastuksen vaativia elävien eläinten eriä hylätään harvoin, koska tuojia pyydetään aina toimittamaan asiakirjat tarkastettaviksi ennen tuontia. Tällöin puutteet voidaan korjata ennen rajatarkastusta. Elävät eläimet voidaan jättää rajatarkastusasemalle lyhyeksi ajaksi odottamaan asiakirjojen puutteiden korjaamista. Rajatarkastusasemilla annettujen eläviin eläimiin liittyvien kirjallisten huomautusten sekä hylkäysten määrät ja niiden syyt käyvät ilmi taulukosta 5.2.3. Vuonna 2022 yhtään eläintä ei jouduttu pidättämään rajatarkastusasemalla.

Tullin tarkastamat lemmikkieläimet

Omistajan mukana matkustavat lemmikkieläimet tarkastaa Tulli Ruokaviraston ohjauksessa. Kaikki matkustajat eivät välttämättä ota määräyksistä selvää ennen matkalle lähtöä, vaikka Ruokavirastoon tuleekin runsaasti kyselyitä ja annetaan neuvontaa eläinten matkustamisesta. Tullin tarkastamien lemmikkieläinten määrät kolmasmaarajoilla vuosina 2018–2022 käyvät ilmi kuvasta 3.1.1. Poikkeamia havaittiin 6,4 % tapauksista vuonna 2022 (2021: 4,8 %). Tarkastusten määrässä näkyy selvästi koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ihmisten matkustamisessa.

Kuva 3.1.1 Tullin tarkastamien lemmikkieläinten määrät kolmasmaarajoilla vuosina 2018–2022. Todettujen puutteiden osuus kokonaismäärästä merkitty oranssilla.

Eläinten laitton maahantuonti

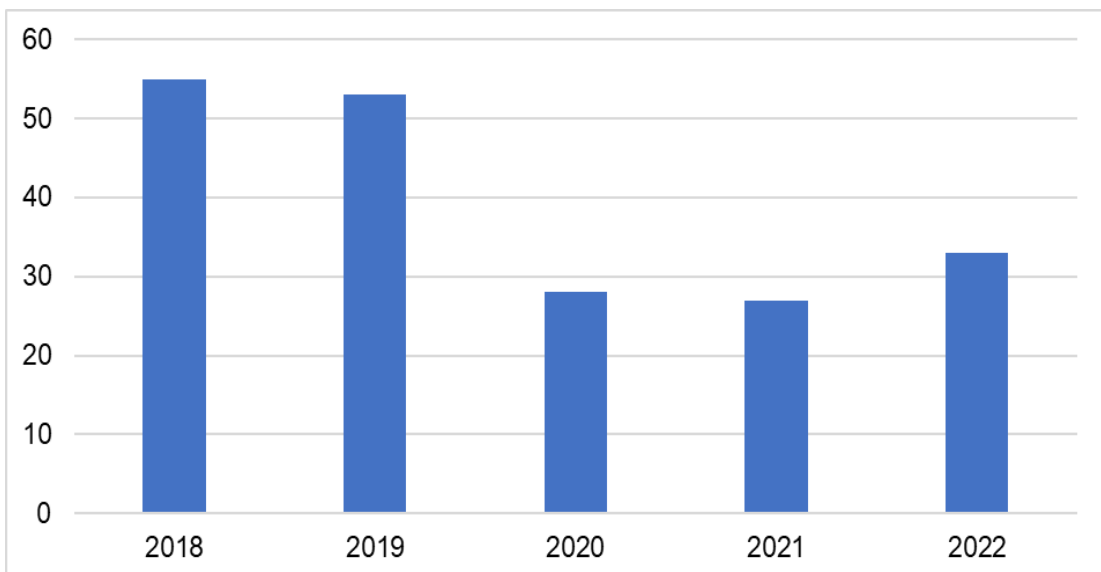
Laittomassa koirien ja kissojen tuonnissa kyseessä on usein tahallinen yritys välttää rajatarkastus tai välinpitämättömyys ohjeiden etsimistä kohtaan. Suomeen tuodaan pentuja myyntiin rajatarkastuksen ohi, jolloin tuoja välttyy tulli- ja rajatarkastusmaksuilta. Netissä toimii koirien kuljetusrinkejä, jotka kuljettavat eläimiä kolmansista maista ympäri Eurooppaa laittomasti. Näiden ryhmien toimintaan on vaikea puuttua. Suurin osa tapauksista ei tule viranomaisten tietoon. Uutena ilmiönä on havaittu, että useita eläimiä on tuotu laittomasti Ukrainasta sodan varjolla, naamioiden tuonnit pakolaisten oman lemmikin siirroiksi, joissa eläinten siirto EU-alueelle on sallittu ilman että ne täyttävät tuontiehtoja.

Viranomaispäätökseen palautuksesta, lopetuksesta tai karanteenista voi ryhtyä siinä vaiheessa, kun eläin on tarkastettu virkaeläinlääkärin toimesta. Osa tapauksista jää kuulemisen tasolle. Osa laittomiin lemmikkeihin liittyvistä tapauksista ratkesi ilman hallintopäätöstä. Näihin kuuluu mm. yli 6 kk maassa olleet ja ennen hallintopäätöksen laatimista todistettavasti palautetut tai lopetetut eläimet sekä viranomaistoimintaa paikoilevat henkilöt. Vuonna 2022 hallintopäätöksiä tehtiin 33 kpl (kuva 3.1.2). Hallintopäätöksen noudattamisen tehosteeksi on säännönmukaisesti asetettu juokseva uhkasakko. Toimenpiteiden suorittaminen varmistettiin Tullin antamalla poistumistodistuksella tai eläinlääkärin antamalla lopetustodistuksella.

Vuonna 2022 on uutena käytäntönä otettu käyttöön tuontivalvontalain 15 §:n mukainen seuraamusmaksu, joita määrättiin 3 kpl. Seuraamusmaksu voidaan määrätä lievemmissä, asiakirjojen virheitä koskevissa tapauksissa ainoana toimenpiteenä, jos voidaan varmistua, että eläin ei aiheuta tautivaaraa eläimille tai ihmisille. Seuraamusmaksu voidaan myös määrätä varsinaisen velvoittavan päätöksen (palautus, lopetus ja karanteeni) lisäksi.

Laittomasti maahantuotujen eläinten käsittelyä helpottaisi eristys-/karanteenitilojen olemassaolo. Tällä hetkellä on yksi hakemus karanteenitilojen hyväksymisestä käsittelyssä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa

Kuva 3.1.2 Laittomasti maahantuotuihin lemmikkeihin liittyvät hallintopäätökset vuosina 2018–2022.

4 AUDITOINNIT, ARVIO- JA OHJAUSKÄYNNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Eläinlääkinnällinen rajatarkastus ei ollut auditoinnin kohteena vuonna 2022. Vuonna 2022 ei myöskään tehty arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO).

Asiakaspalaute on ollut pääosin myönteistä paitsi laittomasti maahantuotuihin eläimiin liittyen. Hallintopäätöksistä ei valitettu hallinto-oikeuteen vuonna 2022.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Rajatarkastus ylläpitää ohjeistusta tuonnista kolmansista maista viraston internetsivuilla sekä yksilöllisellä sähköposti- ja puhelinopastuksella tuontien säädöstenmukaisuuden varmistamiseksi. Nettisivuilla palvelee myös interaktiivinen koirien, kissojen ja frettien Suomeen saapumisen ehtojen hakukone, joka on saanut paljon kiitosta käyttäjiltä.

Suurimmat resurssit viestinnän ja ohjeistuksen osalta painottui Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman pakolaisvirran mukana kulkevien eläinten tautiriskien hallitsemiseen. Ohjeistusta laadittiin pakolaisille, Tullille, eläinlääkäreille, vastaanottokeskuksille sekä pakolaisia auttaville ihmisille usean eri kanavan kautta ja usealla kielellä. Lisäksi Ruokaviraston eläinlääkäreitä päivysti Tullin tukena Helsingin Länsisataman pakolaisten vastaanottopisteessä kuukauden ajan keväällä 2022.

Eläinlääketieteen opiskelijoille pidettiin luentoja eläinlääkintähuollon ja epidemiologian kursseilla. Tullia koulutettiin Tullin rajoituspäivillä ja Rajavartiolaistosta NUIJA II-koulutuksen puitteissa. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin AVI-Ruokavirasto neuvottelupäivillä ja eläinlääkäreitä laajemmin eläinlääkäripäivillä. Kala-alaa koulutettiin myös erikseen tuonnista Kalaterveyspäivillä.

Tiedotusvälineille annettiin haastatteluita ja toimitettiin materiaalia. Suurin osa media-yhteydenotoista koskivat ukrainalaisten pakolaisten mukana kulkevia lemmikkejä sekä koirien tuontia, niin laillista kuin laitontakin. Myös akvaariokalat kiinnostivat mediaa. Seuraeläinten tuontivaatimuksista ja Suomen lähialueilla esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviämisvaarasta tiedotettiin aktiivisesti sidosryhmille.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Lievissä tuotteita koskevissa puutteissa (esim. puutteellinen ulkopakkausten merkin-tä) toimijoille on annettu kirjallinen tai suullinen huomautus. Pakkausmerkintöihin ja aistinarviointiin liittyvistä puutteista huomautettiin kirjallisesti täyttämällä tarkastuspöytäkirja. Puutteellisten pakkausmerkintöjen kohdalla maahantuojalta pyydettiin kirjallisesti selvitystä siitä, miten merkitseminen aiottiin toteuttaa (esim. tarroitus). Pakkausmerkinnöissä olevista puutteista on tiedotettu myös paikallisviranomaisia määränpääpaikkakunnassa. Tuojat ovat ryhtyneet välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin saatuaan huomautuksen kirjallisena tai suullisena, koska muutoin erän tuontia ei ole sallittu. Toimijoille annettujen kirjallisten huomautusten jälkeen on varmistettu seuraava erä tarkastamalla, että puute on korjattu.

Taulukko 5.2.1. Toimijoille annetut seuraamukset 2022: EU:n alueelle jääneet elintarvikkeet. Kirjalliset huomautukset johtuivat puutteellisista pakkausmerkinnöistä (7) ja puutteellisista asiakirjoista (3). Hylkäysten syynä oli puuttuva todistus (13), ei hyväksytty laitos (9), muu syy (4). Vuosien 2021, 2020 ja 2019 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Elintarvikkeet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Helsingin satama	785	(613; 555; 651)	10	(0; 4; 2)	1,3	(0,0; 0,7; 0,3)	21	(8; 0; 4)	2,7	(1,0; 0,0; 0,6)
Lentoasema	18	(20; 19; 40;)	0	(0; 1; 2)	0,0	(0,0; 5,3; 5,0)	5	(0; 0; 3)	27,8	(0,0; 0,0; 7,5)
Vaalimaa	27	(33; 39; 44;)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(1; 0; 0)	0,0	(3,0; 0,0; 0,0)
Yhteensä	830	(666; 613; 735)	10	(0; 5; 4)	1,2	(0,0; 0,5; 1,8)	26	(8; 0; 7)	3,1	(1,4; 0,0; 1,0)

Taulukko 5.2.2. Toimijoille annetut seuraamukset 2022: EU:n alueelle jääneet sivutuotteet. Huomautuksen syynä puutteelliset pakkausmerkinnät (3), kuljetuslämpötila (1) ja vaurioitunut kuljetusyksikkö (1). Hylkäyksen syynä puutteelliset asiakirjat (9), puuttuva sinetti (1), puutteelliset tunnistetiedot (1) ja muu syy (3). Vuosien 2021, 2020 ja 2019 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Sivutuotteet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Helsingin satama	820	(874; 404; 320)	5	(17; 1; 1)	0,6	(2,1; 0,2; 0,3)	4	(5; 1; 1)	0,5	(0,6; 0,2; 0,3)
Lentoasema	201	(274; 218; 219)	0	(5; 7; 7)	0,0	(2,5; 3,2; 3,2)	8	(9; 4; 5)	4,0	(4,5; 1,8; 2,3)
Vaalimaa	36	(12; 22; 21)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	2	(0; 0; 0)	5,6	(0,0; 0,0; 0,0)
Yhteensä	1057	(1160; 644; 560)	5	(22; 8; 8)	0,5	(1,9; 1,2; 1,4)	14	(14; 5; 6)	1,3	(1,2; 0,8; 1,1)

Eläinten maahantuonnissa esiintyvät puutteet on pyritty hoitamaan jo ennen eläimen maahantuloa pyytämällä asiakirjat etukäteen. Niissä tapauksissa, joissa puutteet ilmenevät vasta rajalla, Helsinki-Vantaan lentoasemalla eläin voidaan pitää häkissä rajatarkastusasemalla odottamassa asiakirjatäydennystä. Mikäli ongelma ei ratkea ajassa, joka katsotaan kohtuulliseksi eläimen häkissä pitämisen kannalta, eläin hylätään, jolloin vaihtoehtoina on palautus lähtömaahan, lopetus tai karanteeni. Karanteeni on lähinnä teoreettinen vaihtoehto koska hyväksyttyä karanteenia ei ole Suomessa. Vaalimaalla eläin on voitu helpommin käännyttää takaisin.

Taulukko 5.2.3. Toimijoille annetut seuraamukset 2022: tuontieläimet (luvut ovat tuotavien erien lukumääriä, yhdessä erässä voi olla useampia eläimiä). Huomautuksen syynä on ollut puutteellisesti täytetty terveystodistus. Vuosien 2021, 2020 ja 2019 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Eläimet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)	2022	(2021; 2020; 2019)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Lentoasema	34	(62; 30; 56)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)
Vaalimaa	55	(126; 225; 635)	1	(0; 0; 0)	1,8	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(1; 3; 4)	0,0	(0,8; 1,3; 0,6)
Yhteensä	89	(188; 255; 690)	1	(0; 0; 0)	1,1	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(1; 3; 4)	0,0	(0,5; 1,2; 0,6)

5.3. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Rajatarkastustiimin tiimipalaveri pidettiin noin joka toinen viikko. Kokouksissa on pyritty nostamaan esille ajankohtaisia aiheita, myös rajatarkastuseriä koskevia asioita. Jaoston jäseniä osallistui noin joka toinen kuukausi pidettäviin Ruokaviraston, Tullin sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteisen Tuontivalvontaryhmän kokouksiin, jois-

sa pohdittiin yhteisiä valvonta-asetukseen liittyviä aiheita ja haasteita. Ruokaviraston yhteinen TRACES yhteistyöryhmä jatkoi toimintaansa vuonna 2022. TRACES- työryhmän puheenjohtajana jatkoi edellisen vuoden tapaan raja-eläinlääkäri. Jaosto osallistui myös Ruokaviraston sivutuoteprosessin kokouksiin. Afrikkalaisen sikaruton (ASF) vastustamiseen keskittyvä viranomaistyöryhmä (MMM, Ruokavirasto, Tulli ja Rajavartiolaitys) jatkoi aktiivista toimintaansa myös vuonna 2022.

Komission kokoukset pidettiin etäyhteyksin vielä vuonna 2022. Tämä mahdollisti aikaisempaa joustavamman osallistumisen kokouksiin. Jaoston jäseniä osallistui tästä syystä EU Komission rajatarkastustyöryhmän kokousten lisäksi myös valvonta-asetus asiantuntijaryhmän kokouksiin sekä EU komission Food Fraud ryhmän kokouksiin sillä osin, kun tämä koettiin hyödylliseksi substanssiaiheiden osalta. Myös Heads of European Food Safety Agencies (HOAS) alainen, nykyään epävirallinen rajatarkastustyöryhmä kokoontui etäkokoukseen noin joka kuudes viikko pohtimaan rajatarkastukseen liittyviä pulmia. Tanskan vetämään ryhmään osallistuu Suomen lisäksi edustajia Tanskasta, Saksasta, Ranskasta, Belgiasta, Alankomaista, Luxemburgista ja Norjasta.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaati rajatarkastustiimiltä uusien toimintatapojen ja ohjeistusten kehittämistä nopealla aikataululla ilman EU komission lainsäädännöllistä tukea. Keskustelu ja benchmarkkaus muiden Pohjoismaiden kanssa oli äärimmäisen tärkeää. Yhteisiä pohjoismaisia palavereita pidettiin lähes kuukausittain ja tiivistä viranomaisyhteistyötä tehtiin Tullin ja Maahanmuuttoviraston kanssa.

Kansainvälisiin tiedusteluihin, rajatarkastusyhteistyöhön ja kannanottopyyntöihin vastattiin viivyttelämättä.

6 TOIMINNAN RESURSSIT

Rajatarkastuksen tärkein resurssi on osaava ja sitoutunut henkilökunta. Pahimman Brexitin ja uuden yhdistelmätuotelainsäädännön aiheuttama resurssivaje saatiin korjattua yhdellä uudella vakinaisella raja-eläinlääkäri viralla syksyllä 2022. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan kuitenkin aiheutti valtavan työmäärän, eikä lisävirka riittänyt kattamaan resurssivajetta. Akuuttivaiheessa usealla raja-eläinlääkärillä oli jatkuva ylityömääräys. Lisäresursseja lainattiin myös eläintautiprosessilta sekä sisämarkkinakaupan prosessilta. Kaksi kasvinterveystarkastajaa teki koko vuoden osan työajastaan eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen prosessille, jotta ukrainalaisten pakolaisten lemmikkeihin liittyvät tehtävät saatiin hoidettua. Lisäksi Ruokaviraston Helsingissä työskenteleviä eläinlääkäreitä päivysti keväällä Tullin tukena Länsisataman pakolaisten vastaanottopisteessä kuukauden. Kun kauttakuljetusliikenne Venäjälle lähti hurjaan nousuun syksyllä, saimme joulukuussa rekrytoida ylimääräisen määräaikaisen raja-eläinlääkäriin vastaamaan kasvaneeseen työmäärään.

Sodan myötä Vaalimaan rajatarkastustoiminta on vähentynyt merkittävästi mutta valmius suorittaa rajatarkastuksia täytyy ylläpitää jatkossakin. Vaalimaan rajatarkastus- aseman toiminta on erityisen haavoittuvainen koska toiminta on yhden raja-eläinlääkäriin varassa. Paikallista sijaista ei ole käytettävissä. Tarkastuksia ei kyetä tekemään iltaisin ja viikonloppuisin. Myös Vaalimaan raja-eläinlääkäriin lomasijaisen järjestäminen on haasteellista. Loma-aikoina raja-eläinlääkäri ajaa Helsingistä tekemään tarkastukset kerran viikossa. Vaalimaan raja-eläinlääkäri on vuoden 2022 aikana ollut tärkeässä roolissa ukrainalaisten pakolaisten lemmikkeihin liittyvissä rutiineissa.

Laittomasti maahantuotujen seuranta-eläintapausten käsittely syö paljon resursseja. Hallintopäätösten vaikuttavuus ja toteutumisen seuranta ei ole nykyisillä resursseilla tehokasta.

Suuret muutokset toimintaympäristössä aiheuttavat suureen koulutustarpeen. Raja-eläinlääkäripäivä järjestettiin 6.9.2022. Pääteemat olivat yhdistelmätuotelainsäädäntö, erien hylkäysprosessi, seuraamusmaksut, valmiussuunnittelutyö sekä ulkomaisten sotilasjoukkojen mukanaan tuomat tuontierät ja sotilaskoirat. Vuoden aikana rajatarkastustiimin jäseniä osallistui kolmeen Komission järjestämään Btsf-kurssiin. yksi etäyhteyksien välityksellä ja kaksi paikan päällä.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

- Eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen tulevien erien määrien ennustaminen on mahdotonta. Tämä on ollut erityisen selkeää viime vuosina johtuen koronapandemiasta ja Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan.
- Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 ja siihen liittyvä valtavat muutokset turvallisuus-, logistiikka- ja pakolaistilanteessa tulevat vaikuttamaan erittäin voimakkaasti jaoston tehtäväkenttään jatkossakin. Pakolaisten mukanaan tuomiin lemmikkeihin liittyy tautivaaraa, rescuekoirajärjestöt pyrkivät tuomaan rescuekoiria Ukrainasta, laiva-, lento- ja maantiekuljetusten logistiikka muuttuu jatkuvasti.
- Mahdollisiin kyperuhkiin on varauduttava myös sähköisen järjestelmän (TRACES) varassa olevan rajatarkastuksen osalta.
- Lisääntynyt sotilaallinen yhteistyö ja NATO-jäsenyys tuovat entistä enemmän ulkomaisia sotilasjoukkoja Suomeen mikä tulee näkymään myös eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen toimikentässä.
- Laivojen ja lentojen manifestitietojen analysointiin liittyvän analytiikan suunniteltu ja kehittäminen aloitetaan pienimuotoisena Proof of Concept-projektina keväällä 2023.
- Rajapinta TRACES ja ELMO-järjestelmien välille laskutuksen sujuvoittamiseksi on suunnitteilla.